

навчання, які здатні усвідомлювати навчально-пізнавальні потреби, висувати цілі та завдання навчально-пізнавальної діяльності, знаходити способи розв'язання навчально-пізнавальних проблем і досягати намічених цілей, здійснювати рефлексію навчально-пізнавальної діяльності. Процес педагогічного управління складається з декількох технологічних етапів – підготовчого, формувального, діагностувального, корекційного.

При організації процесу розвитку навчально-пізнавальної компетентності учнів учителю потрібно орієнтуватися не на окремі принципи, а на їх систему, що забезпечує обґрунтований вибір змісту, методів і форм організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, створення сприятливих умов і аналіз цього процесу.

Виокремлені принципи зумовлюють розширення змісту навчання навчально-пізнавальними завданнями чотирьох типів: практично орієнтованими, навчально-практичними, навчальними, навчально-дослідницькими [2]; оптимальний вибір і поєднання пояснювально-ілюстративних, репродуктивних, проблемних, частковопошукових, дослідницьких методів навчання; залучення учнів до спільної навчально-пізнавальної діяльності учнів з розв'язання навчально-пізнавальних завдань; використання моніторингу сформованості НПК учнів.

Висновки з даного дослідження. З вищевикладеного можна зробити висновок, що система розвитку НПК учнів – це підсистема дидактичної системи, що характеризується низкою специфічних ознак (цілеспрямованість, неоднорідність, цілісність, єдність, циклічність) і родовими ознаками (мета, принципи, зміст, методи, засоби, форми навчання та контроль).

Перспективи подальших розвідок. Подальше дослідження цієї проблеми потребує конкретизації виокремлених компонентів системи для різних навчальних предметів і ступенів навчання.

Список використаних джерел

1. Бургун І. В. Особливості навчально-пізнавальної діяльності учнів підліткового віку в межах компетентнісного підходу [Текст] / І. В. Бургун // Фізика та астрономія в школі. – 2011. – № 2. – С. 32-37.
2. Бургун І. В. Задачний підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності учнів як умова розвитку їх навчально-пізнавальної компетентності [Текст] / І. В. Бургун // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету: - Вип. 2 (7) - Херсон, 2012. – С. 284-289.

УДК: 378+613

В.Г. Бутенко, В.І. Сабаш

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК УМОВА ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті розглядаються питання формування валеологічної культури майбутніх фахівців у системі професійної освіти, аналізуються функції вищої школи у формуванні валеологічної культури особистості.

Ключові слова: вища школа, валеологічна культура особистості, навчально-виховний процес.

Butenko V.G., Sabadash V.I. A role of higher school is in forming of valeological culture of future specialists.

Annotation. In the article the questions of forming of valeological culture of future specialists are examined in the system of trade education, the functions of higher school are analysed in forming of valeological culture of personality.

Key words: higher school, valeological culture of personality, educational and educator process.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі соціально-економічного та культурного розвитку українського суспільства важливого значення набувають питання освіти і виховання людини, яка має розвинені фізичні та духовні якості, характеризується високим рівнем сформованості фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я. Згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року перед сучасною навчально-виховною практикою поставлено низку важливих

завдань, серед яких – побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку молоді, формування соціально зрілої творчої особистості.

У вирішенні цих завдань вагоме місце має зайняти валеологічне виховання, яке розглядається сьогодні в тісному зв'язку з питаннями фізичного розвитку молодого покоління. Зокрема зазначається, що необхідним є «оновлення методології фізичного виховання дітей та молоді з безпосереднім валеологічним супроводженням усього процесу навчання і виховання дітей з різними фізичними та освітніми можливостями» [1, с.69].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена проблема знайшла певне висвітлення в науково-педагогічній літературі. Учені прагнуть дослідити загальнопедагогічні аспекти валеологічного виховання особистості (І.Бех, В.Бутенко, В.Кремень, О.Сухомлинська та ін.), теоретичні засади формування культури здоров'я людини (В.Бароненко, Г.Кривошеєва, Г.Мешко та ін.), проблеми залучення молоді до валеологічних цінностей (Т.Бойченко, І.Брехмак, Е.Вайнер, Н.П'ясецька та ін.), актуальні питання організації валеологічної освіти: виховання учнівської та студентської молоді (Т.Нікіфорова, В.Оржеховська, О.Зайчук та ін.), можливості розкриття валеологічних питань у змісті вищої освіти (О.Бондаренко, М.Гончаренко, В.Горашук та ін.), взаємозв'язок валеологічної підготовки з набуттям студентами професійних знань та вмінь (В.Бобрицька, Ю.Бойчук, В.Коваль та ін.).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас аналіз науково-педагогічної літератури та сучасної практики дозволяє констатувати, що проблема формування валеологічної культури майбутніх фахівців ще не отримала достатнього висвітлення. Йдеться передусім про необхідність системного осмислення та визначення ролі та функцій вищої школи у формуванні валеологічної культури майбутніх фахівців. Обґрунтування цього питання є важливим з погляду оцінки можливостей професійної підготовки та визначення реальних шляхів залучення студентської молоді до валеологічних цінностей та формування у майбутніх фахівців культури здоров'я.

Формулювання цілей статті. Метою статті є здійснення наукового аналізу питання, що характеризує роль і функції вищої школи у формуванні валеологічної культури майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можна бачити, що сучасна наукова практика спрямовує свої зусилля на дослідження функціональності вищої школи у вирішенні важливих питань освіти і виховання студентської молоді. Учені прагнуть висловити свої погляди щодо ролі вищої школи у справі політичного, морального, фізичного, екологічного, трудового, естетичного виховання. Водночас виявляються спроби виділити окремі параметри, що характеризують роль вищої школи у формуванні валеологічних якостей майбутніх фахівців [3]. Відповідь на ці питання намагаються дати у своїх наукових працях В.Городяненко, Н.Москаленко, які наголошують на важливості валеологічного виховання студентів, використанні потенціалу освіти для збагачення здоров'я особистості.

І.Єрмаков, В.Казаренков, О.Барно та ін. підкреслюють гуманістичне, аксіологічне, соціокультурне, соціально-адаптивне та прогностичне значення вищої школи в залученні молоді до цінностей валеологічного змісту. Аналізуючи функції вищої школи у валеологічному вихованні майбутніх соціальних працівників, О.Файчук наголошує на таких, як ціннісно-орієнтаційна, інформаційно-пізнавальна, системоутворювальна, організаційно-діяльнісна [2].

З огляду на зазначене можемо констатувати, що вчені намагаються підкреслити роль вищої школи як важливого чинника впливу на валеологічну культуру майбутніх фахівців. Дійсно, вища школа покликана спрямовувати особистість на вирішення питань культури власного здоров'я, інформувати її про важливі ознаки здорового образу життя, озброювати певними засобами реалізації валеологічної діяльності, створювати передумови для перетворення валеологічних цінностей у важливу основу самоорганізації людини та цілеспрямованого підвищення рівня валеологічної культури.

При цьому важливо підкреслити, що функціональність вищої школи у вирішенні питань валеологічного виховання значною мірою залежить від професійно-педагогічної майстерності викладачів, які прагнуть спонукати своїх вихованців до здорового образу життя. У зв'язку з цим виявляється доцільним визначення ролі вищої школи у формуванні валеологічної культури

майбутніх фахівців на основі виділення основних складових професійно-педагогічної майстерності викладачів. Йдеться про такі складові, як духовна, психологічна, комунікативна, інформаційна, організаційна та креативна.

Духовна складова професійно-педагогічної майстерності викладача вищої школи охоплює світоглядні, моральні та естетичні цінності. Вони визначають ціннісне ставлення до навколишньої дійсності, людини та її здоров'я. Маючи відповідні світоглядні уявлення, поняття, орієнтації та ідеали, викладач вищої школи прагне їх реалізувати на практиці, своїм власним прикладом засвідчує важливість і необхідність відповідального ставлення до здоров'я – фізичного, психічного, соціального та духовного.

На валеологічну практику впливають морально-етичні якості та властивості викладача: спираючись на них, він виявляє зацікавлене ставлення до питань здоров'я студентів, його збереження, збагачення та розвитку. За таких обставин питання здоров'я студентів набувають актуального значення, стають предметом цілеспрямованих дій, пов'язаних зі створенням умов для підвищення валеологічної культури майбутніх фахівців [4].

Слід зазначити, що естетичні якості викладача вищої школи, його естетичні поняття та уявлення про прекрасне мають дієвий вплив на валеологічну свідомість студентської молоді. Адже завдяки відчуттю прекрасного педагог отримує можливість глибоко відчувати, розуміти та правильно оцінювати валеологічні ситуації, пов'язані зі збереженням та збагаченням здоров'я студентів.

Психологічна складова професійно-педагогічної майстерності викладача вищої школи пов'язана з такими проявами, як його почуття, інтелект, воля. У справі валеологічного виховання студентів важливо, щоб викладачі вищої школи не були байдужими до цих питань, глибоко усвідомлювали необхідність їх вирішення, мали достатньо сил і наполегливості для прийняття відповідних рішень щодо валеологічного виховання студентів.

Можна бачити, що в умовах сучасної практики валеологічні питання вимагають вияву активної позиції з боку викладачів. Ця позиція не з'являється спонтанно. Вона ґрунтується на розвитку системи відповідних психологічних якостей та властивостей, умінні співпереживати, глибоко аналізувати та оцінювати наявний стан здоров'я студентів, виявляти наполегливість у досягненні визначеної мети та вирішенні завдань валеологічного змісту.

Серед складових професійно-педагогічної майстерності викладача вищої школи слід виділити ту, що пов'язана з комунікативними проявами – такими, як педагогічний такт, стиль та образ поведінки. Зазначимо, що ці якості викладача вищої школи можуть впливати на валеологічну свідомість студентів, організацію ними валеологічної діяльності. Адже саме через активне спілкування зі студентами, виявлення щодо них відповідного такту викладач створює умови для плідного спілкування, обговорення валеологічних питань, прийняття нових рішень. Завдяки педагогічному такту, гуманному спілкуванню виявляється можливим обговорення питань валеологічного змісту, надання їм серйозного значення в повсякденному житті, навчанні, праці, відпочинку тощо.

У сучасних умовах розвитку вищої школи суттєво зростає роль професійно-педагогічної майстерності викладачів в тій частині, яка стосується інформаційного забезпечення валеологічної освіти і виховання майбутніх фахівців. Йдеться про вміння викладачів вищої школи використовувати у процесі валеологічної освіти і виховання студентів такі різновиди інформації, як соціальна, наукова та художня. На жаль, маємо приклади, коли окремі різновиди інформації про здоров'я людини ще не використовуються в системі вищої школи належним чином. Це призводить до того, що питання валеологічного змісту висвітлюються нецікаво. Звідси постає питання про підвищення інформаційно-педагогічної культури викладачів, які прагнуть формувати у студентів відповідні валеологічні знання, поняття, уявлення тощо [5].

Немає сумніву в тому, що успішне виділення питань валеологічного виховання залежить і від такої складової професійно-педагогічної майстерності викладачів вищої школи, як організаційно-діяльнісна. Вона пов'язана з практикою залучення студентів до валеологічної діяльності, яка може мати репродуктивний, продуктивний чи творчий характер. Завдання полягає в тому, щоб валеологічна діяльність, до якої залучаються студенти, мала різнобічний характер і сприяла їх активному розвитку при виконанні певних завдань валеологічного змісту.

Безперечно, валеологічне виховання студентів належить до складних питань сучасної виховної практики. Це вимагає від викладачів вищої школи творчого ставлення до такої діяльності. Саме тому особливого значення набуває креативна складова професійно-педагогічної майстерності викладачів вищої школи, які прагнуть успішно вирішувати основні завдання формування валеологічної культури майбутніх фахівців. Креативна складова професійно-педагогічної майстерності знаходить свій вияв у таких формах, як педагогічне натхнення, науковий пошук, дослідно-експериментальна робота. У цих формах креативна складова виявляється по-різному: на емоційному рівні, під час пошуку оптимальних умов впливу на валеологічну свідомість, а також у процесі організації цілеспрямованої експериментальної роботи. Отже, завдання вищої школи полягає в тому, щоб широко використовувати креативні можливості викладачів і спрямовувати їх на вирішення актуальних завдань валеологічної освіти і виховання студентської молоді.

Висновки з даного дослідження. Отримані дані наукового пошуку дозволяють зазначити, що успіх у справі валеологічного виховання майбутніх фахівців залежить від професійно-педагогічної майстерності викладачів вищої школи. Отже, суттєві резерви щодо ефективності формування валеологічної культури майбутніх фахівців перебувають на рівні окремих складових професійно-педагогічної майстерності викладачів, а саме таких складових, як духовна, психологічна, комунікативна, інформаційна, організаційна та креативна.

Перспективи подальших розвідок. Подальший аналіз цих аспектів дозволить урахувати рівень та особливості впливу професійно-педагогічної майстерності викладачів вищої школи на формування валеологічної культури майбутніх фахівців певного профілю.

Список використаних джерел

1. Національна стратегія розвитку освіти України на період до 2021 року // Освіта Херсонщини: науково-методичний збірник. / Упор.: Кулькіна С.П., Левенець Н.І. – Херсон, 2013. – С.65-82.
2. Файчук О.Л. Виховання цінностей здоров'я у майбутніх соціальних працівників в умовах вищого навчального закладу / О.Л. Файчук // Соціальна робота на межі тисячоліть: концепції, технології, стратегії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 29 квітня 2011 р.) – К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2011. – С.26-29.
3. Бойченко Т.С. Валеологія в сучасній системі гуманітарної науки та освіти / Т.С. Бойченко // філософські проблеми гуманітарних наук. – 2004. - №3. – С. 82-93.
4. Бойчук Ю.Д. Еколого-валеологічна культура: теоретико-методологічні аспекти: Монографія/ Ю.Д. Бойчук. – Суми: Університетська книга, 2008. – 357 с.
5. Бутенко В.Г. Шляхи удосконалення навчально-виховного процесу у вищій школі / В.Г. Бутенко// Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології: зб. наук. пр. ХНТУ. – Вип. 2 (7) – Херсон, 2012. – С.289-293.

УДК: 378.041:004

А.В. Бучинський

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ В СУЧАСНИХ ВИШАХ

Анотація. У статті розкрито суть гуманітарного знання та його роль у сучасному суспільстві. Визначено особливості змісту гуманітарних дисциплін. З'ясовано специфіку професійної підготовки майбутніх фахівців гуманітарного профілю в сучасних вишах.

Ключові слова: гуманітарне знання, майбутній фахівець, гуманітарний профіль, вищий навчальний заклад.

Buchinskyi A. The specifics of future professionals training of humanitarian type in modern universities.

Annotation. The article has revealed the essence of humanitarian knowledge and its role in modern society. Features of humanitarian disciplines' content have been determined. The specific of future professionals training of humanitarian type in modern universities has been found.

Key words: humanitarian knowledge, future professionals, humanitarian type, university.